



УНИВЕРЗИТЕТ
БЕОГРАД
БРОЈ 3

Ш О Д У Н А В К А.



Бр. 3.

Београдъ 16. Јануара.

1848.

О ПРЕВОДУ НОВОГА ЗАВѢТА.

Ми срби много чудитисе имамо, када по-емотримо, какве пријетље кадкадъ добивамо у люда, кои се нашома брахома именују. Прoшле године у чис. 98 „Луне“ явля еданъ ученъ славянинъ изъ Беча, да е Вукъ Стефановић Карацић превео нови Завѣтъ изъ Светога Писма на србски езикъ. Ово являюћи, лютисе страшно, што срби, и нарочито свештенство србско, не прима тога превода. У лютости својој хвали преводителя, а хули све друге србе, нарочито учену классу, и свештенство србско. А да би се јоште већма устрашили срби одъ својега беззаконія, што не примаю светога писма, Вукомъ преведенога, увѣрава Учредникъ Луне, да е савъ онај членъ написанъ у Бечу одъ мужа, кои е сама важность у литератури славенској, и коѣму у свакомъ призрачју подобрава судъ о такой ствари.

Наводисе ондѣ 1., да е преводацъ био у преводеню заиста смислу ебранъ, не само рѣчма. На то би се могло ово примѣтити: Кадъ е та књига преведена за србе, то срби имаю прво право о нъој и судити, примити ю, ако е добра, одбацити ю, ако нѣ добра, или потребна, или полезна съ коегодъ стране. За судъ о преводу овомъ имаю и срби довольно способнихъ люди, сарѣчъ кои знаю езике, грчки, римски, нѣмачки, славенски, србски, и кои су искусни у наукама богословскимъ, а особито ексегетичнимъ, и ериневтичнимъ. А што дописатељ то не признае, тимъ показуе, да не познае срба, и говори о народу пресудно, коѣга не познае. А то нѣ разумнога човека. Па ако би се одабрана одъ народа, и свештенства србскога лица, и хотѣла посавѣтовати јоште съ коимъ и иновѣрнимъ ученичъ мужемъ о преводу светихъ, и преваж-

нихъ своихъ књига; опетъ много сумњамъ, би ли на тай договоръ и савѣтъ позванъ био дописатељ овај, поне зато, што никакавъ явни досада листъ нѣ свѣту явио, да су када и послѣдователѣ римокатоличке цркве, којој дописатељ принадлежи, искали савѣта одъ неѣга у смотреню књига, тичућихсе благочестія и цркве своѣ.

Истина, сваки литераторъ има право, судъ свой изрећи о свакомъ дѣлу литерарномъ; но неѣма права, хвалећи какво дѣло литерарно, наметати га цѣлому народу, и хулити цѣо народъ, што га не прима. Кои то чини, тай вређа право човечества. А право човечества свагда стој надъ правомъ литераторства. Кои е истинито изображенъ, тай то зна, тай тако и поступа.

2., Говори се ондѣ, да се нико одъ Срба не може сравнити съ Вукомъ у сили езика. То е миѣниѣ дописатеља. Онъ е имао право, миѣниѣ своѣ рећи. А сви Срби имаю право, судити о миѣнију неговомъ. Кои жели пресудити, ко у цѣломъ каквомъ народу најболѣ зна езикъ онога народа, тому треба и самому пре свега езикъ онај добро знати. Дописатељ е, ако не погрѣшавамъ, славенски филологъ, на може бити понешто и србски. Онъ по свој прилици мисли, ко зна филологию еднога езика, да зна и езикъ онај, и то тако, какогодъ и онај, кои е исти езикъ јоште изъ груди матере своѣ посисао, и после цѣо животъ свой домаћи, цивилни, и морални съ езикомъ своимъ провео. А я самъ са свимъ противнога миѣнија, и противнога искуства, и зато велѣимъ, да често дубокъ филологъ може са свимъ непознатъ бити съ духомъ езика, виткошчу, важношчу, любкошчу, богатствомъ, слашчу, силомъ. Я узъ то мислимъ, да највећи писателѣи, најсилнији оратори и најважнији поете на свѣту, мало су се занимали филологиомъ езика, на коѣмъ су писали, и бесѣдили. Я се самъ кадкадъ

забавляють понешто истраживаньмъ корена рѣчма; и управо у самомъ овомъ дѣланю увѣравае, и да є филология прва наука межу онима, безъ коихъ може бити савршенство човѣка. Изъ свега заключити є, да дописатель не зна єзика сръскога, како га рођени и учени срби знаю, и по тому да не може судити о ствари, кою є на свой судъ довуко. Но ако би онъ съ временомъ доказао, да є научно сръски єзыкъ, онда би га могли, но опетъ ако би хѣли, узети за судию, за коега се сада намеће, и то опетъ не за єдинога судию, и све друге надвишуюћега, но само за сосудию, или у число судия межу се. Далъ треба оному, кои жели судъ изрећи у овомъ предмету, познавати такође све оне србе изъ народа, кои су явнѣ што гдигодъ бесѣдили, и писали, средствомъ печатнѣ, или безъ нѣ. Тако треба му познавати нашего Раића, Обрадовића, Стратимировића, Мушицкога, и све друге мртве, и живе писателѣ, проповѣднике, и научене наше. Но како ия засада познає, видимо, када погледимо, како ия уважава. Тако и по тому не примамо суда неговога о србима у смотреню єзика. А може ли бити човекъ благообразанъ, кои се намеће за судию, гдѣ га парци не траже, оставяемо свакому на свободно размишляньє, когдѣ волю има.

3. Излажесе ондѣ, да в народъ нашъ преубогъ у кнѣгама сръскимъ, и наипаче религиознимъ. О кнѣгама сръскимъ другога рода овдѣ говорити, мислимъ, безмѣстно є, но само о вѣроисповѣднимъ. А што се овихъ дотиче, ми се надамо, да ни мало нећемо нечести нанести народу нашему, и цркви, ако се упустимо у испитиванье, али истина, да смо ми тако оскудни у кнѣгама религиознимъ. Народъ нашъ има у школама, у цркви, и изванъ овихъ, молитве, катихисисъ, историю библійску, зборникъ молитава, цѣлу библию, толкованія, исписанія светихъ отаца, Василия Великога, Иоанна Златоустога, Бѣрема Сирина, Августина и т. д. све потребне кнѣге къ наукама богословскимъ, служебникъ, требникъ, уставъ црквени, осмогласникъ, мѣнея дванаестъ, трюдъ, пентикостаръ, ирмологию, посланія апостолска, евангелиє, жития святыхъ, срълякъ, и т. д. И те све кнѣге чита нашъ народъ, поє, и слуша; чита, и поє црква наша. Сада нека суди самъ дописатель, кои свою цркву по свой прилици познає, ако су му и друге цркве христіянске познате, а и сваки, кои буде ово читао, али народъ нашъ, а и црква наша, тако убога у кнѣгама религиознимъ, или може бити гдикую цркву надобилази числомъ овихъ кнѣга, кое су понавѣше грци у дивной поєси, и Европци много юште непознатою, вѣшто написали, а предци наши вѣрно на славенски превели. Но безъ сумнѣ дописатель мисли, да срби не разумѣю кнѣга славенскихъ. Онъ се у томъ люто вара. Многи учени, кои пису срби, а суде о србима у овомъ призьрѣнню исто тако блуде, и погрѣшаваю. Они бо мисле, да є єзыкъ сръски та-

ко одступно одъ славенскога, то єсть старога сръскога, како италянски, французски, и шпаньолски одъ латинскога; а не знаю, да єзыкъ стари сръски ние данасъ ни толико неразумителанъ србину, колико неучену нѣмцу кнѣжевени єзыкъ нѣмачки. Истина, да ће србинъ, кои ние учио єзика славенскога у школи, наићи на гдикую речъ и израженіє у єзику славенскомъ, кое неће разумѣти; но то по свима народима бива, кадъ узме кнѣгу у руке човѣкъ неученъ; и то опетъ ни толико не задає србину нужде, библию славенску проводити на простонародни сръски єзыкъ, колику би дужность нѣмци имали у Австрійи, преводити библию съ кнѣжевного общтега нѣмачкога єзика на онай простонародни австрійско-нѣмачки єзыкъ, коимъ се *hans Zörgl* пише у Бечу. А найпосле ако буду срби и хотѣли цѣло свето писмо на свой простонародни єзыкъ преводити, или готовъ переводъ кое части примити, у то се опетъ ништа нейма ставляти дописатель, и мѣшати, као што се и срби ништа не утичу у кнѣге негове цркве.

4. Бесѣди се ондѣ, да срби заслужуно подслѣхъ, што не одобраваю то, што є Вукъ у преводу *генеалогію* изразио племеномъ, Египетъ Мисиромъ, блудницу курвомъ, и што є турске рѣчи задржао. А срби опетъ мисле, да се праведно могу смѣяти дописателю, єдно што незна, да срби имаю и за *γενεα* родъ, и за *δορυς* слово, и за *γενεαλογία* родословіє, и смислу сходну рѣчь, и уху сръскому приятну; друго што весма разумно поступаю срби, кадъ не хоте промѣнити Египетъ, познатъ и по свой Европи, и по свима кнѣгама сръскимъ старима, и новима, и по картама земаля, са турскимъ Мисиромъ, мислећи доста основано, да ние слѣдство, ако су кнѣге наше одъ много столѣтїя узеле Солунъ за Тессалонихъ, да намъ надлежи немимоходна дужность, свимъ старимъ землямъ и градовомъ предєвати данасъ имена; и кадъ срби желе у кнѣгама светима, и наравоучителнимъ, држатисе рѣчи, кое хране чувство стида и благообразїя, а анатоміи, и лексикону Вукову, оставляти рѣчи, коима се строго означаваю понятїя, повређуюћа често невинность уха, и срдца, и по тому воле рећи у евангелию блудница, него курва; и када гоне изъ своего єзика рѣчи турске, кое су се на силу, и у злосретно време, увукле у єзыкъ нашъ, и више отеле себи и уграбиле мѣсто, него получили право некаквога грађанства, а кое све до єдне опетъ могу се силомъ оружія умнога изринути, и прогнати, и рѣчма чисто сръскимъ замѣнити, имаюћима по праву рођена законну власть живити, и владати у своемъ дому, єзику нашемъ. Истина, шта би намъ овдѣ реко дописатель, кадъ би га запитали, можели по овому уступленю, кое дарує турскимъ рѣчма, у сръскомъ єзику, коягодъ и старославенска речъ, или русска, или чешка, или словачка, добити право грађанства? Но ове би, а именно старо-

славенске рѣчи, ружиле езикъ србски — а дописатель то не жели!!! Тежко е отсѣкомъ рећи, шта е на овомъ мѣсту хуђе, или материя, коју е узео дописатель у заштиту своју, или сама у заштита. Свакојко е ово велика слабостъ душевна.

5. Чита се ондѣ, да е народъ нашъ религиозно запуштениъ. А би ли се смѣло пре свега мало прогледати, како е онај религиозно изображенъ, кои то говори о народу нашемъ. Законъ божій учи: Да любимо ближнѣ, као саме себе. Да не творимо другому, што себи не желимо. Да честію другъ друга болша творимо. Довольно е дакле ясно, да се поступакъ дописательвѣ, што ружи црѣо нашъ народъ, кои му ни кривъ, ни дужанъ нисе, ни мало не слаже съ наукомъ вѣре христіанске, и изображеніемъ религиознимъ. Како се не слаже съ религиомъ, тако и съ моралитетомъ. А не слаже се ни са самимъ интересомъ дописателя. Нѣму би, по природи мислимъ, миліе било, када би га кои народъ славно, него када би му се ругао, и обнажавао пороке, и недостатке ніегове. Но ние ту ни човекопознанія, зашто кои човѣка психично познае, тай зна, да се човѣкъ све више одапире, што га више претискуешиъ. Политике ние ту ни едне искре, зашто човѣкъ мало политичанъ ире не умѣрено похвалити онога, надъ коимъ нейма власти, а жели нѣмъ што проиъвести, него поругомъ, и террорисмомъ на ніега ударати. Конверзацие ние е ту ни за лекъ, зашто основъ своіу правила дружевнаго живота естъ, сладити другъ другу благороднимъ начиномъ животь, а не огорчавати, и жучити. Само то едно не знамъ, ели дописатель у време овога брзоплетога дописиванъа доколео обазрѣтисе, како би прошао заедно съ писателѣмъ, ценсоромъ, и типографима фратрима, да е кои римокатоликъ издао на свѣтъ овако преведено евангелие безъ знания и допуштена свештенства, па после дае устао дописатель грдити свештенство, што забранюе ту кнѣигу. Сада да видимо истиннолюбіе дописательво, и да промотримо, ели истина, да смо ми запуштениъ народъ у призрѣнію на благочестіе, кое би превелика несрећа наша била, или е сва ова кажа само необуздана езичность, происходећа одъ пакостнога срдца. Срби, поглавито они, о коима е рѣчь, то естъ кои хладнокрвно примаю, и забранюю новопреведено евангелие, имаю свое школе, цркве, свештенство, и потребне кнѣиге, слѣдователно уживаю и вѣроисповѣдно, и свестранно воспитаніе, како годъ и други европейци, съ томъ не последнимъ примѣтбомъ, да слушаю како проповѣди слова божія, тако и црѣло богослуженіе на своемъ миломъ езикѣ, и да се плодови те среће србске и у томъ виде, што многи одъ простога народа србскога, кои се само ходомъ у цркву, или читаньемъ кнѣига прквенныхъ мало отличуо, избилую текстовима светога писма, и обичайма дружевному разговору своему почесто текстъ

кои светога писма, као зрно злата, или бисера, побожно придети. и. п. Со избраними, избранѣ будени. Человѣкъ яко трава. Любите враги вашіа. Не надѣйтеся на князи. Опроси имъ Господи, не вѣдѣтъ, что творять. Господи умудрѣтъ слѣпцы. Богъ даде, Богъ узе. Погибель твоя отъ тебе Израилю. Правда твоя, правда во вѣки, и слово твое истина. Не вѣруйте всякому духу. Бюже мѣрою мѣрите, возмѣрятся вамъ. Имѣй уши слышати, да слышитъ. Бже себѣ нехошчещи, иному не твори. Дадите кесарева кесареви, и божія богови. Бмуже честь, честь, и т. д. А шта би у зао часъ онда реко злореки дописатель о србима, народу, и свештенству србскомъ, и каквима би іи онда именама почастио, надъ би народу србскому забранѣно било читанье светога писма? Я мислимъ, да е доста доказано, да е све оно, што е дописатель говорио у овой точкѣ о народу србскомъ, сама самцита клевета, противна истини, и свакој правди.

6. Казуе се далѣ, да су едикои срби, када е Вукъ почео пре ивколико година уводити у буквице србске необходимо ј, находили у томъ кушанье, србе источне цркве са западнолѣ савѣштити, и мислили, да е на то Вукъ наређениъ одъ римске пропаганде, а да е така мисаљ дѣло пакости и борнирства у очила свакага, кои начела римокатоличке цркве у оволь слотренио само у полу познае. Што е право, и Богу е драго. Да е свуда дописатель овако истинито говорио, као овдѣ о цркви своіой, те неби толике између насъ распре било. Ништа болѣ ние, него свагда чисту истину говорити безъ свакога дволичія, лисиченя, и ловитве. Свимъ срблѣмъ, а ямачно и другимъ народомъ, исто тако су позната намѣренъа, и начела пропаганде римске, и цркве римокатоличке, како и дописателю, и довольно осведочена срблѣмъ, по разнима земляма живећимъ, судбиномъ школе, цркве, и езика своего. Само опетъ не би я оне, кои су се, ако е тако, посумняли нешто, и позабинули, за свою цркву, мого пакостнима назвати, но, ако ћемо найвише рећи, неосновано боязливима, по тому, што е народъ нашъ, као и мало не сви народи на земљи, доста коекада страдао, па кога су змиѣ клале, и гуштера се бои. А исто тако не би я мого ни о Г. Вуку помислити, да би се онъ дао употребити за орудіе прозелитисма противу свое цркве. А нисамъ найпосле и о црѣломъ моемъ народу тако низкога мнѣніа, да би се онъ дао едной букви превести одъ свое миле цркве на туђу. Ко бы мого букви ј толику сяду политичну приисати? Но шта више, пуно самъ увѣренъ, да мои срби, тврдо, и непоколебано стое одъ вѣкова обема ногама у вѣри своіой. А што срби не хотете туђе ј, него се служе одъ столѣтіа своимъ я, е, ѣ, ю, како годъ и Русси, а гди имъ дође иначе потребанъ гласъ писмена ј, они узимаю свое старо писмо іота і, и пишу: іюште, моіой, и т. д. то е нѣина свободна воля, какома и нѣмцемъ, и французомъ у своіой орто-



графин. Напоследакъ да чувство благочестія стои са познаніємъ, као што дописатель вели, у прервугломъ отношенію, и да преводъ свещенныхъ писаній чини свещенство измилниль, о томъ нису срби досада ни мислили. И ова њина простота служи имъ више на честь, него дописателю његова ученость, овдѣ яви іезутска.

На свршетку бесѣде, пуње любви къ славенству, и слоге славенске, говори дописатель, да све, што в до сада родолюбиво навео, као слотритель србскихъ вѣшти изблнза, (то ест изъ Бечка, гди срби не живе) ннѣ прави основъ, што в преводъ овай новога завѣта одъ срба у Австрій гладиокрено прилмннъ, а у Београду сасвилъ забранннъ, но да права причина пагубнога овога поштука срба почива на незнаю србскога езика у назовиизображеннхъ србала, а наипаче свещенства, а съ друге стране на душевнолъ унижаню, ков долази одъ дуговременнога варварства, и ков лрзи на све, што в ново. За Бога кадъ мисли дописатель, да в тако, зашто в дакле просинао онолике рѣчи, себи на срамъ, а народу србскому на вредъ. Ели то здрави разумъ? А што се тиче онога израженія, да назовиучени срби не знаю србскога езика, и о томъ се може нешто прословити. Кадъ то Г. Вукъ говори срблмъ и устмено, и писмено, ми ніему не замѣрамо, као нашему човѣку. Но дописателю, кои в ишъ туѣа, а узима себи область, нась срамотити, не можемо то крозь прсте погледати. Господинъ в дописатель, колико га я понимаю, те мисли, да в србски езикъ оно, што народъ србски говори. Добро. Но не састоилисе народъ изъ люди; па можели бити, да народъ зна езикъ, а люди, членови народа, да не знаю? Не састоили се народъ србски изъ люди неученихъ, и ученихъ; па можели бити, да неучени знаю свой езикъ, а научени не знаю? Нисули и учени люди били негда неучени; па можели бити, да су учени свой езикъ знали, пре негошто су се учили, а после да не знаю? Можели се наипосле комугодъ разумно реѣти, да матернѣа езика своего не зна, кои в цѣо животь свой провео меѣу браћомъ своіомъ? Ово в, Господине дописателю, дебело противословіе. И ово в речъ о нашемъ народномъ езику; а што се тиче езика србскога кннжижевнога, о томъ велика часть ученихъ нашихъ мужева мисли, да намъ треба писати, и ми го наипре писати о предметима свою наука, и изображаватисе душевно, па да ѣе намъ се са изображеннмъ разума, нарави, и чувства, изобразити, и утврдити и езикъ нашъ кннжижевни, а много іоште лагше азбука, и правопись, сама лоска езика, како в то и у другихъ народа бивало. Ми знамо, и признаемо, да пеймамо толико ученихъ люди, колико нѣмци, и французи; но знамо и то, да се не пресинаю учени люди ни у другихъ племена славенскихъ, и да се у томъ ни едно колѣно сла-

венско не може много наругати срблмъ; а край свега увѣравамо достовѣрно све оне, кои нису срби, а о србима се што интересираю, да ми имамо ученихъ люди іоште оддавна мало не по свакој струци наука и знаня, ков се по европи слушаю.

А што се тиче нашего Г. Вука, ми ніега добро познаемо; ми знамо, и никаквога иноплеменика не питамо, шта онъ зна, шта в писао, и колико се трудно. Ми знамо, каква в његова грамматика, какавъ му в лексиконъ, какве су народне наше пѣсме, ков онъ найвише сабира, и какве су друге његове кннѣге. Ми знамо, како народъ нашъ уважава ове кннѣге. Ми знамо, да в народъ нашъ и преѣе овихъ кннѣга имао свой езикъ, имао свое пѣсме, имао ученихъ люди, и добрихъ писателя. Ми знамо, да Г. Вукъ чита, пише, и говори србски, а да се труди, колико може, о литератури србској. Ми знамо, говорили онъ и славенски, нѣмачки, латински, грчки, и бугарски. Ми знамо, знали онъ и коюгодъ науку одъ онихъ, ков се данасъ по свуда уче. Ми знамо, коимъ путемъ иду преводи светихъ кннѣга по свима црквама христіанскима, и ели онъ ишао овимъ утеникомъ, или каквомъ странпутицомъ. Ми знамо, ели онъ за преводенѣе библие, и храмлѣли му у чемъ овай преводъ новога завѣта. Ми знамо, добивали онъ, или губи, одъ дана на данъ повѣренѣ, и уважаванѣ кодъ своего народа, и туѣина. Ми знамо, да народъ нашъ има право цѣнити писателѣе свое, намѣру њинову, и дѣла њинова, и да у томъ ничѣе ннѣ дужанъ примати мнѣніе. Ми то све тако знамо о нашимъ вѣштма, као и други народи о своимъ

Заклучаваюѣи ову бесѣду, даемо дописателю на знанѣе, ако онъ буде имао волю и унапредакъ цѣли нашъ народъ едному човѣку за любовь, или себи за волю, или по каквомъ му драго плану, као Бечка пилярца злословити, да ѣе срби тай часъ пренути одъ своего униваня, у коемъ насъ онъ съ висине свое преучености смѣшеѣи се гледи, ніега мало на ниже свуѣи у кругъ практике, и добро, ако не варварски, а оно по заслуги прошибати. За сада му само являмо, да му цѣли недостойни членъ презиремо, и као злобно оклеветаніе народа нашего сматрамо; да и самога ніега, кадъ о нама тако презрительно пише, сасвимъ презиремо; да тако Срби мисле и о свакомъ ономъ, быо славянннъ, не био, кои имъ народъ, люде учене, и свещенство срамотъ; а да свакога онога, кои имъ о народу добро мисли, и говори, као душцу свою любе, и свагда готови есу, о благу народа своего, и о благу общетемъ, простодушно съ ннѣмъ посаѣтоватисе.

В. Лазнѣ.

Учредникъ Милошъ Поповнѣ.

Издано и печатано у Правителственој Кннжовечатннѣ у Београду.

